

فهرهنگی بازرگانی کوردی

Kurdish Business Culture

خه سرو پیربال

Pirbal@hotmail.com

لههه مو وولاتانی دونیادا ، بهتاییه تی له کومه نگای پیشکه وتوو ی روژناوادا له بازاره جوړه کانیاندا ، دابوونه پیتیکی تاییه ت و شیوازیکی گونجاو هه یه له پهیره وکردنی ناوویری نیوانیان له بازاردا ، له سرجه م بواره جوړه کانی نابوویدا ، بهتاییه تی نهوی په یوه ست بیته به په یوه ندی نیوان) کرپارو فرشیار (، له وساته ی هاوالاتیان ، ژن بیته یاخوود پیاو ، له ناوه ندی کانی بازاردا بن و رووبه پوی فرشگا و دووکانه کان بن ، یان له شوینیکی حه وان هه و خواردن و خواردنه وبن . بهرامبه ر چه ند که سانیکی لیها توو دهنه وه ، له و شوینانه دا کارده کن و ناساییه که له خزمت کرپار و هاوالاتیاندا بن له وکاره یاندا. خاوه نی له و پرژانه ش ، ده بیته پیشتر به شیوه یه کی پر وفیشنال . کارمه ندی کانی خو یان ناگاداریکه نه وه ، که چو ن هه نسوکه وت له گه ل کرپارو هاوالاتیان بکه ن. وه کوو پیناسه یه کی نیوده و نه تیش ، هه موو له و رینماییه و زانیاریانه ی که ده بیته فی ری له و کرپارانه بکرین که له و شوینانه کارده کن ، شیوازی هه نسوکه وت و ناخافتن و به هه ندوهرگرتنی په یوه ندی ه کانیان و زمان و پیشکه شکردنی خزمت گوزاریه کان به کرپار ، له نه ده بیته ی نابوویری پیمان ده لین : فهرهنگی بازرگانی. (Business Culture) ناساییه که هه ر میله تیک و هه ر بازاریک ، خاوه نی فهرهنگیک و دابوونه پیتیکی تاییه تن ، شیوازی ته عاموونکر نمان له گه ل) سویدییه ک (ته واو جیاوازه له هه نسوکه وتی له گه ل) نازه ریه ک و یاخوود تورکیکا (هه مانه . هه ر کومه نگایه ک خاوه نی فهرهنگیک و شیوازیکی تاییه ت به خو یانن ، هه موو له و شیوازه جیاوانه ش رو یان ده بیته له ناستی پیشکه وتنی نابوویری له و ولاتانه دا پهیره وکردنی فهرهنگیک پیشکه وتوو ی بازرگانی ، پیشکه شکردنی خزمت گوزاری باش و گونجاو به و کرپار و له و چینه فراوانی که روژانه روو له نیوه ندی کان ده کن ، گرینگی دانه به پرهنسییی جو ری نه وه کوو ته نها چه نداییه تی) (The Dilemma between the quality and the quantity)

لیره دا ، ده بیته گرینگی به چلونا یه تی له و خزمت گوزاریانه بدریت . نه وه کوو ته نها له سه ر چه نداییه تی و گه وره ی قه باره بووه ستین ، نامازه به و بره پارانه بکریت که له بوواریکی تاییه تی نابوویدا دابینکراوه ، به و واتاییه ی که ده بیته له نابوویری کوردستاندا ، گرینگی به چلونا یه تی شیوازی بازرگانیمان بدین ، نه گه ر بیته و مرو ف مه به ستان بیته ، نه وه کوو وه کوو نه وی ده بینریت نه مرو که ، ته نها به مه ستی په یدا کردنی بره پاریه کی زور ، وه به ماوه یه کی زور کوورتدا. نه گه ر خویندنه وه کی خیرا بکه یان بو نابوویری کوردستان ، له نزیکه وه له) پرژه بچووک و ناوه نجیه کاند) ووردینه وه ، ده بینریت که نه تموسفیریکی ناته ندروست و وشک ده ستی به سه ردا گرتوو ، زیاتر سه رمایه داران به مه ستی قازا نجکردنیکی کورت خایه ن و خیرا هاتوونه ته ناو بازار ، نه وه کوو نه نجامدانی بازرگانی پر وفیشیونال ، له به ر نه وه شه که س هینده گو ی به شیوازی هه نسوکه وتکردن نادات له گه ل کرپار و هاوالاتیان به گشتی. دیاره لییره دا جیاوازیه کان ، له شیوه ی ده برین و نامازه پیکردنیکی تاییه ت به میله تانن و هه ر کومه نگایه ک ، شیوازیکی ته واو جیاوازی هه یه . له به ره نه وه یه ، بو نموونه ، بو خاوه ن کو مپانیایه کی هه لهن دی ، هینده گران نیه خو ی له گه ل بازار و خاوه ن پرژه یه کی فه رهنسی رابه نیته ، پاش خو ناماده کردن و چه ند کورسیک ، له وان ه یه هیچ گرتیکی نه بیته بازرگانی له گه ل فه رهنسیه کان نه نجام بدات. له بازاره کانی کوردستاندا . به داخه وه له پراکتیکدا ، شتیکی روون و تاییه ت نیه پی بوتریته (فهرهنگی بازرگانی کورده کان ، روژانه له و) کرین و فرشتنانه دا) ناوویریو بازرگانیکردنه گه ورانه دا ، کاتیک ده چپته بازار و له نزیکه وه ته عاموول له گه ل خاوه ن دوکان و شوین حه وان هه و خواردن و خواردنه وه و دوکانی قه ساب و سه وزه فرش و نانفرش تاوه کوو حه مامه کانیشمان. !! به داخه وه شتیکی نیه پی بوتریته دابوونه پیتی گونجاوی فرشیار و خاوه ن پرژه یه کی بازرگانی ، چه ند دوکانیکی کراوه ن و نیداره یه کی خرایمان هه یه . روژانه خه نکی له بیچاره یی رویان تیده کن ، بی نه وی له و شوینانه هیچ خزمت گوزاریه کیان هه بیته پیشکه شی هاوالاتیان بکریت . نه گه ر پیناسه یه کی ووردی بازاریش بکه یان ، له ویش باس له پیکه یشتنی دووکه سی جیاوازه دکریت ، (کرپارو فرشیار) دیاره جگه له هه ندیک وورده کاری نابوویش ، نه وه فهرهنگیک و شیوازیکی ته عاموولیشه که هه ر دوو له هاوالاتیان وه کوو کرپارو فرشیار کو ده کاته وه . نه مرو که به داخه وه له بازاره کانی کوردستان ، نه وی ده بینریت فه وزاییه کی گه وره یه ، هیچ خزمت گوزاریه ک (Service) نه ماوه له هیچ دوکانیک و شوینیکی حه وان هه و ، له هه موو شوینیکیدا ، وورده وورده پهیره وی پرهنسییی ، (خو ت خزمتی خو ت بکه) ده کریت. نه م دیاره خه ته رناکه ، کاریگه ری راسته و خو ی خرای ده بیته له سه ر نابوویری ولات و ناستی پیشکه وتن و سه ره ندانی کومه نگای مه دهنی ، پیش هه موو شتیکیش تیروانی خراب دروست ده بیته به رامبه ر کو مپانیا بیگانه کانی ناو ولات خویندنه وه یه کی هه له و نیگه تیشیان له لادرووست بووه ، زور جار

لهگهڻ مېوانه بيانیهکان ، باس لهچهند خهسلهتی خراپی کومهنگای کوردستانی دهکهن تیروانینیکی خراپیان لهسهر کریکار و بازاری کوردستان لهلا درووست بووه ، بو نمونه: لهکاتی کرپن و فروشتندا و هیج شتیک ناووسریتهوه ، ههموو ریکهوتنهکان تهنهبا بهقسهیه 1 ، نهم دیاردهیه نهکوو تهنه لهلایان پروژه بچووکهکاندا ههیه بهلکوو زور له کومپانیاکانیش ههر ههمان شیوازیان ههیه.

- پهیره و ریژنیه بوکات ، ریژلهکاتژمیر ناگیریت.

- شتیک نیه لهکوردستان پی بووتریت - کاتی تهواو بوکوتاییهینانی پروژهکان. Dead Line _

- لهکاتی کرپن و خواردن و حهوانهوه له شوینهکاندا ، خزمهتگوزاری خراپ ههیه ، هاوالاتی ههست بهبوونی خزمهت و گرینگی پیدان ناکهن ، نه گوئی لیدهگیریت و نه خزمهتیش دهکریت ، لهکاتیکدا له نهوړوپادا ، کریار و نهو خهنگانهی روژو شهوانه ، دهبن میوان لهو ناوهند و بازارانهدا ، بهبهردهوام خزمهت دهکریت ، بهم شیوهیهشه ، پروژهکان سهرکهوتوو دهبن و بهردهوامیان دهبیټ ، لهبهر نهوهشه بهداخهوه زور له پروژهکانمان ، تهمنهنیان کوورتهو بهردهوامبوونیان زهحهت دهبیټ. له کوردستاندا ، نهمرکه ولات و بازارمان روویهرووی خهنگانی بیگانه و زور له کومپانیا نیودهولهتیهکاندا کراونهتهوه ، خهنگانیکه له ولاتی خوین خاوهنی فهرهنگیکی بازرگانی پیشکهوتوو تاییهت بهخوینان ، کاتیک دینه کوردستان و بازار و هممام و فروشگا و چیشتخانه و چایخانهکانی نیمه دهبین ، پیمواییت و تیروانینیکی زور خراپیان لهسهر نیمه لهلا درووست دهبیټ.

هوکارهکانیش بو نهوړوودوخه ناتهنه دروستهش ، بهشیک بو پیکهاته ناژزهکی کهسایهتی کورد دهگه ریتهوه ، وه ههستهکردنه به بهرپرسیاریهتی - کریکاری کورد - ناروشنیری و ناهه موواری باری دهروونی و کومه لایهتی تاکی کورده.

له کوتایشدا ، بوونی ناوهندیکی تاییهت به زانیاری نابووری بو خاوهن پروژهو سهرمایه داران ، ههروهها وهکوو پیوستیهکی گرینگ و پیوست ، دهبیټ بیرویهکی یان ناوهندیکی شاهزا و پروفیشیونالمان ههبیټ له پایتهختی کوردستان (بیروی زانیاری بازرگانی) ، بو پیشکهشکردنی زانیاری تاییهتی نابووری و بازرگانی بو نهو کومپانیا بیانیهتی ولات ، بو نهو لایان و خاوهن پروژهکانی که هاوکارمان بو دووباره بنیاتنانهوی کوردستان نیمه خاوهن پروژهکانمان ، بهتاییهت لهبوواری خزمهتگوزاری و نوټیل و ناوهنده کومه لایهتیهکان و چیشتخانهکاندا ، بهشیوهیهکی پروفیشیونال کار ناکهن ، تهنهبا بهمستی پهیداکردنیک خیرای پاره و کوکردنهوهی لهو شوینانهن. دوکانهکان ، پروژهکان (بسنس) ، بهلکوو شیوازیکی نامهدهنیه بو پهیداکردنی پاره ، لهبهرنهوهشه ، هیج گرینگیهک به پاکژاگرتانی نهو ناوهندانه نادهین ، هیج توالیتیک و دستشوریک خاوین نیه لهو شوینانهدا ، دهچپته هممامهکانمان ، جگه لهوهوی پیس و پوخلن ، کهسیشت دستناکهویت خزمهتت بکات و چایهکت بو بهینیت و یاخوود پشتت بشوات !! ، لههیج له پروژه نابووریهکانی کوردستان ، شتیک نیه ناوی خزمهتگوزاری و فهرهنگی بازرگانی بیټ. نهمرکه مخان ، ناووسکردنی ژمارهیهکی نیجگار زوری خه لکی وهکوو پونیس و کارمندی حکومت ، کاریگهری خراپی لیوه کهوتوتهوه ، هیج بیکاریک نهمرکه نامادهنیه کاریکات ، لهبهرنهوهی دهتوانن ، لهجیاتی موچهیهک زیاتریان ههبیټ و بینهوهی هیج ماندووونیکیان ههبیټ . نیتر خه لکی بوچی کاریکهن !! لهوانهیه بهبهراورد لهگهڻ سالانی هفتاکان ، نهوکات په یوهندی نیوان کریارو فروشیار باشتر و خوشتریوون ، خزمهتگوزاریهکان ریکوپیکترن بوون . لهکاتیکدا ، نیمه ههمومان پیمان وایه که لهگهڻ نازادی ولات و دووبره بنیاتنانهوی ژیرخانی نابووریمان ، دهبوایه بهههقیقهت کورد لهبوواری نابووریدا ، ببوایه خاوهن فهرهنگیکی پیشکهوتوو بازرگانی و نیمهش وهکوو میلهتانی پیشکهوتوو دونیادا ، لهههمانکاتدا ، ولات بنیات بنیینهوه و خزمهتیک باشتری هاوالاتیان و تاکی کومهنگای کوردستانی بکهین.